

Toespraak Voorzitter Erry Stoové bij Indische Plaquette | 2019

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Geachte voorzitter van de Eerste Kamer,
Geachte voorzitter van de Tweede Kamer,
Geachte leden van de Eerste en Tweede Kamer,
Dames en heren,

Dit jaar beginnen de festiviteiten van 75 jaar bevrijding van Nederland. Maar de vrede was in Nederlands-Indië nog heel ver weg.

1944, 75 jaar geleden. De Japanse bezetting van Nederlands-Indië duurde toen al bijna twee-en-een-half jaar. Oorlog voelt inmiddels als eindeloze ellende.

Wie de moeite neemt om dagboeken uit die tijd of opgetekende herinneringen op losse velletjes papier of in kookboeken te lezen wordt het somber om het hart.

“Vanmiddag, 18 maart 1944, toen ik naar het hospitaal ging voor de uitslag van het bloedpreparaat passeerde mij een brancard, waarop een brood-en-broodmagere patiënt lag.

Iedereen dacht dat het een lijk was en nam de houding aan, maar de dragers zeiden dat het geen lijk was. Het was een zware dysenteriepatiënt, die een bloedtransfusie had gehad. Hij was werkelijk niet meer dan vel over been. Een vreselijk gezicht. En zo liggen er nog zoveel.

Het kamp Chungkai hier bestaat nu als ziekenkamp circa veertien maanden. In deze tijd zijn er hier 1450 patiënten begraven.”

Zomaar een citaat uit een van de vele dagboeken van krijgsgevangenen die aan de Birma-Siam spoorweg hebben moeten werken.

Deze passage raakte mij diep. Als beeld van de situatie in 1944 en omdat ik in de papieren van mijn vader heb gelezen dat hij als 32-jarige, gewonde, krijgsgevangene in ditzelfde kamp heeft verbleven.

Steeds indringender ben ik mij ervan bewust geworden dat de na-oorlogse generatie een ereplicht heeft te vervullen. En dat dit ook geldt voor de generaties na ons.

Zolang wij jaarlijks hier bij de Indische plaquette in de hal van de Tweede Kamer met velen bijeenkomen, zolang vergeten wij onze ouders, grootouders, ooms en tantes, neven en nichtjes en hun Indische en Indonesische vrienden en vriendinnen niet. En staan wij stil bij hun oorlogsgeschiedenis.

Wanneer wij straks een minuut stilte in acht nemen zijn wij ten diepste verbonden met allen die de oorlog hebben moeten doorstaan.

Wij zijn het Presidium erkentelijk dat wij ook dit jaar weer uw gastheer mogen zijn in uw eigen huis, ons Parlement.

Ik spreek de hoop uit dat wij ook tijdens de komende renovatie van het Parlementsgebouw in de tijdelijke behuizing van onze volksvertegenwoordiging een waardige plek krijgen voor de Indische Plaquette en het Gedenkboek. Herdenken als tastbaar moment waarin wij in vrede en veiligheid onze ereplicht kunnen vervullen.

Vijfenzeventig jaar geleden was vrede nog ver weg. Voedsel werd schaarser en de ruilmiddelen uitgeput. De weinige kleding danig versleten. Het algemene straatbeeld werd er een van verwaarlozing en verpaupering.

Het leven van vele kinderen is vreugdeloos en leeg. Speelgoed was er nauwelijks meer. "Hun spelen is een imitatie van wat zij van de groote mensen zien of horen. Zij spelen 'appelletje', waarbij de kleuters netjes in de rij moeten staan buigen en een tik krijgen van een speelgenoot. Ze spelen 'begravenisje', een schouwspel dat zij elken dag eenige keren zien", aldus Elias in zijn boek over de bezetting van Japan.

Leden van onze Aangesloten organisaties en onze Commissie van Advies schetsen ons een situatie van het jaar 1944 waarin hoop en wanhoop in elkaar overvloeiden. Een tijd van geruchten en existentiële vragen als "gaan we het redden" en "hoe lang hou ik dit nog vol".

Ook deed het hardnekkige gerucht de ronde dat Japan wanneer zij de oorlog zou verliezen van plan was om alle Europeanen en Indo-Europeanen uit te roeien.

Dat gerucht had een duidelijke voedingsbodem omdat de Japanners er systematisch op uit waren om elke band met de westerse beschaving te verbreken. Zo valt bij Elias te lezen. "Stoelen, tafels en bloemen zijn in de meeste kampen verboden. Elektrische apparaten, gascomfoors, frigidaires, strijkbouten, spiegels, alles moet worden ingeleverd en de bezitsters worden bij ontdekking zwaar gestraft."

De situatie in en buiten de kampen werd onmenselijk. Bewust en in toenemende mate onthield de Japanse leiding de meest essentiële behoeftes en was er continu sprake van grof geweld. Hoe uitzichtloos moet die periode zijn geweest. Anderzijds hield men zich ook wanhopig vast aan elk gerucht dat de oorlog spoedig voorbij kon zijn. Bleef er bij velen een waakvlam branden. Het verlangen om je geliefden terug te zien werd steeds vuriger.

Het brandend verlangen naar een betere toekomst, naar een wereld van vrede en veiligheid. Maar de vrede voelde nog heel ver weg.

Velen hebben dat jaar 1944 niet overleefd.

Ook daarom staan wij stil bij dat laatste uitzichtloze oorlogsjaar in Azië.

Opdat wij niet vergeten wat niet vergeten mag worden.